

Hıdır ERDEM(*)

ÜCRETLİLERDE ASGARI GEÇİM İNDİRİMİ UYGULAMASI

Samet YAMAN(**)

1- GİRİŞ

Günümüzde vergi ödeme gücüne ulaşma açısından yararlanılan tekniklerden biri en az geçim indirimidir. En az geçim indirimi, kişinin kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak kazancının vergilendirilmemesini ifade etmektedir. Ülkemizde 01.01.2008 tarihinden itibaren ücret gelirinde uygulanmaya başlanan asgari geçim indirimi, en az geçim indirimi tekniğinin bir uygulanma metodudur.

Asgari Geçim İndirimi 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun¹ "5615 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"² un 2. maddesiyle değiştirilen 32. maddesiyle hüküm altına alınmıştır. Gelir Vergisi Kanunun Asgari Geçim İndirimi başlıklı 32. maddesi 01.01.2008 tarihinden itibaren elde edilecek gelirlere uygulanmak üzere 04.04.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Asgari geçim indirimi uygulamasına ilişkin açıklama ve düzenlemeler ise 04.12.2007 tarih ve 26720 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 265 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile yapılmıştır.

Bu makalede yukarıda bahsedilen yasal düzenlemeler çerçevesinde asgari geçim indirimi uygulaması açıklanmış, asgari geçim indirimi uygulamasının hesaplanması ve muhasebe kayıtlarına ilişkin örneklere değinilmiş ve tereddüt edilen özellikli durumlara yer verilmiştir.

2- UYGULAMA ESASLARI

2.1- Genel Olarak

Ülkemizde uygulanan asgari geçim indirimi, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 32. maddesi hüküm-

(*) Vergi Müfettişi

(**) Vergi Müfettiş Yardımcısı

¹ 06/01/1961 tarih ve 10700 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

² 04/04/2007 tarih ve 26483 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

lerine göre hesaplanan ve bireyin gelirinden kendisinin ve ailesinin asgari geçimini sağlayacak tutara isabet eden vergi tutarının gelir vergisinden düşülerek vergi dışı bırakılmasıdır.

Gelir Vergisi Kanunun 32. maddesinin 1. bendinde ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde asgari geçim indiriminin uygulanacağı belirtilmiştir. 265 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde ise asgari geçim indirimi uygulamasından ücretleri gerçek usulde vergilendirilen gerçek kişilerin ve ayrıca ücret gelirlerini yıllık beyanname ile bildirenlerin yararlanabileceği belirtilmektedir. Ayrıca Gelir Vergisi Kanununun 61 inci maddesi kapsamında değerlendirilen ücret geliri elde edenler, örneğin sosyal güvenlik destekleme primi ödemek suretiyle çalışanlar ile kurumların yönetiminde görevli olanlar da genel hükümlere göre asgari geçim indiriminden yararlanabileceklerdir.

Aşağıda yer alan ücretliler ise asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanamayacaklardır:

- Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı,
- Dar mükellefiyet kapsamında ücret geliri elde edenler,
- Başka bir kanun hükmü (3218, 4490, 4691 sayılı kanunlar vb.) uyarınca ücretlerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmayanlar,

- Ücret geliri elde etmeyen diğer gerçek kişiler.

Ücretleri diğer ücret kapsamında vergilendirilen hizmet erbabı 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 64. maddesinde sayılmıştır. Madde hükmü uyarınca diğer ücret elde eden hizmet erbabı;

- Kazançları basit usulde tespit edilen ticaret erbabı yanında çalışanlar,
- Özel hizmetlerde çalışan şoförler,
- Özel inşaat sahiplerinin ücretle çalıştırdığı inşaat işçileri,
- Gayrimenkul sermaye iradı sahibi yanında çalışanlar,
- Gerçek ücretlerinin tespitine imkan olmaması sebebiyle, Danıştay'ın müspet mütalaasıyla, Maliye Bakanlığınca bu kapsama alınanlardan oluşmaktadır.

Asgari geçim indirimi; ücretin elde edildiği takvim yılı başından geçerli olan ve sanayi kesiminde çalışan 16 yaşından büyük işçiler için uygulanan asgari ücretin yıllık brüt tutarının;

- Mükellefin kendisi için %50'si,
- Çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eşi için %10'u
- Çocukların her biri için ayrı ayrı olmak üzere ilk iki çocuk için %7.5, diğer çocuklar için %5'nin,

Gelir Vergisi Kanunun 103. maddesinde yer alan gelir vergisi tarifesinin birinci dilimine uygulanan oranla çarpılması suretiyle bulunur. Bu şekilde bulunan yıllık asgari geçim indirimi tutarı 12'ye bölünmek suretiyle aylık asgari geçim indirimi tutarı bulunur. Asgari geçim indiriminin hesaplanmasında ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır. Bulunan asgari geçim indirimi tutarı hesaplanan vergiden mahsup edilerek arta kalan vergi tutarı ödenir. Ancak mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarının hesaplanan vergiden fazla olması durumunda asgari geçim indiriminin kalan tutarı iade edilmez ve gelecek döneme devretmez. Yani asgari geçim indiriminin en fazla hesaplanan vergi tutarı kadar olan kısmı mahsupta dikkate alınabilir.

Asgari geçim indirimi uygulanmasında çocuk tabiri, mükellefle birlikte oturan veya mükellef tarafından bakılan (nafaka verilenler, evlat edilenler ile ana veya babasını kaybetmiş torunlardan mükellefle birlikte oturanlar dâhil) 18 yaşını veya tahsilde olup 25 yaşını doldurulmamış çocukları ifade etmektedir. Yani ücretli, kan bağı olmayan veya kendisiyle ikamet etmeyen ancak bakmakla yükümlü

olduğu çocukları da belirtilen yaş hadlerini geçmemeleri şartıyla asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alabilecektir. Eşlerin ikisinin de gerçek ücretli olması durumunda ise çocuklar yalnızca sosyal güvenlik yönünden tabi oldukları eşin bildirimine dahil edilecektir. Boşanma durumunda ise nafakayı sağlayan eş, çocukları asgari geçim indirimi hesabında dikkate alabilecektir.

Eş tabiri ise gerçek ücretliyle aralarında yasal evlilik bağı bulunan kişileri ifade etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi gerçek ücretli eş için %10 oranında asgari geçim indirimi hesaplayacaktır. Ancak diğer eşinde gerçek ücretli olması durumunda asgari geçim indiriminin hesaplanmasında eşler birbirini dikkate almayacaktır. Çünkü 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 32. maddesinde ifade edildiği üzere “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” için asgari geçim indirimi hesaplanabilecektir. Öte yandan 265 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği’nde ise sadece ücret geliri elde eden eşin “çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş” kapsamında değerlendirilmeyeceği belirtilmiştir. Yani 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun 2. maddesinde belirtilen ücret haricindeki kazanç ve iratları elde eden eş, asgari geçim indiriminin hesaplanmasında dikkate alınabilecektir.

Ücretleri gerçek usulde vergilendirilen kişiler medeni durumları ve çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumu hakkında 265 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yer alan “Aile Durumu Bildirimi” ile işverenlere bildirimde bulunacaklardır. Ücretli tarafından medeni durum ve eşinin gelirine ilişkin yapılan beyan aksi kanıtlanmadığı sürece yeterli olacaktır. Durumlarında herhangi bir değişiklik olması halinde(evlenme, boşanma, doğum, ölüm vb.) bu değişiklikler işverene bir ay içerisinde bildirilecektir. Ancak şunun da belirtilmesi gerekir ki asgari geçim indirim oranını etkileyen değişiklikler, değişikliklerin meydana geldiği tarihte değil söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarihte uygulanacaktır.

İşverenler, ücretlilerin kendi medeni durum ve çocuk sayısı ile ilgili beyan ettikleri bilgiler doğrultusunda, her yıl Ocak ayı itibarıyla 265 Seri No’lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ekinde yer alan “Asgari Geçim İndirimine Ait Bordro”yu düzenleyeceklerdir. Bu bordroda ücretlilerin yararlanacağı asgari geçim indirimi her biri için ayrı ayrı hesaplanarak ilgili aya ait sütuna kaydedilecektir. Yıl içerisinde meydana gelen değişiklikler aynı bordroda gösterilebileceği gibi değişiklikler için yeni bordroda düzenlenebilecektir. Bordro işveren nezdinde muhafaza edilecek olup, istendiği takdirde yetkililere ibraz edilecektir.

2.2- İşverenlerce Uygulanacak Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Gelir vergisi işverenler tarafından ödenen ücretlilerin asgari geçim indirimi işverenler tarafından hesaplanarak vergiden mahsup edilir. Ancak işverence yapılacak işlemler işverenin muhtasar beyanname verip vermemesine bağlı olarak değişmektedir.

Muhtasar beyanname vermek zorunda olan işverenler, her yılın Ocak ayında düzenleyecekleri asgari geçim indirimine ait bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Hesaplanan yıllık asgari geçim indirimi tutarının her aya isabet eden kısmı, ücret üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

Asgari geçim indirimi tutarları ödemenin yapıldığı dönemde ücret bordrosunda açılan “Asgari Geçim İndirimi” satırında gösterilecek ve işveren tarafından ilgili aya ilişkin verilecek muhtasar beyanname tevkif suretiyle kesilen vergiler toplamından mahsup edilerek kalan tevkifat tutarı ödenecektir.

Ancak mahsup edilecek asgari geçim indirimi, o ay ücretliden kesilen gelir vergisinden fazla olamayacaktır. Asgari geçim indiriminin fazla olması halinde ise vergiyi aşan kısım iadeye konu olmayacaktır.

Muhtasar beyannamenin aylık verilmesi durumunda o ay ücretli için hesaplanan ve vergiden mahsup edilen asgari geçim indirimi ücretliye ücret ödemesiyle birlikte ödenir ve ilgili olduğu ay beyannamesinde gösterilerek mahsup konusu yapılır. Üç aylık dönemler halinde muhtasar beyanname verilmesi durumunda ise asgari geçim indirimi tutarı her ay ücretliye peşin olarak ödenir ve üç ay sonunda verilen muhtasar beyanname mahsup konusu yapılır. Örneğin, Ocak-Şubat-Mart dönemi-ne ilişkin asgari geçim indirim tutarı, Nisan ayında verilecek muhtasar beyanname mahsup konusu yapılacaktır.

Ayrıca şunun belirtilmesi gerekir ki, 265 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 8.1. bölümünde "Muhtasar beyanname üzerinde asgari geçim indirimi tutarının mahsup edilebilmesi için, söz konusu tutarın mutlak suretle ücretlilere ödenmiş olması gerekmektedir. Ücretlilere ödenmeyen tutarların mahsup edilmesi halinde bu tutar işverenlerce muhtasar beyanname üzerinden eksik beyan edilmiş ve ödenmemiş gelir vergisi tevkifatı olarak addolunacaktır." ifadesi hüküm altına alınmıştır.

Gelir Vergisi Kanununun 100 üncü maddesine göre muhtasar beyanname vermek zorunda olmayan işverenler yani genel bütçeye dahil olan idareler ve müesseseler her yılın Ocak ayında düzenleyecekleri asgari geçim indirimine ait bordroda, her aya ilişkin ücretliler için hesaplayacakları asgari geçim indirimi tutarını göstereceklerdir. Bu daireler, hak kazanılan asgari geçim indirimi tutarını, çalışanlarına ödeyecekleri ücretler üzerinden tevkif edecekleri vergiden mahsup ederek bu tutarları ücretlilere öderler.

2.3- Yıllık Beyanname Veren Ücretlilerde Asgari Geçim İndirimi Uygulaması

Tevkifata tabi olmayan ücretler ile birden fazla işverenden elde edilen ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1-b bendinde belirtilen tutarı aşan meblağdaki ücret gelirleri yıllık beyanname ile beyan edilir.

Gelir Vergisi Kanun'un "Tevkifata Tabi Olmayan Ücretler" başlıklı 95. maddesinde; ücretlerini yabancı bir memleketteki işverenden doğrudan doğruya alan hizmet erbabının, "Ücret İstisnası" başlıklı 16. maddede yazılı istisnadan faydalanmayan yabancı elçilik ve konsolosluk memur ve hizmetlilerinin ve Maliye Bakanlığınca yıllık beyanname ile bildirilmesinde zaruret görülen ödemelerin yıllık beyanname ile bildirileceği hüküm altına alınmıştır. Tevkifata tabi olmayan ücretlilerde asgari geçim indirimi, yıllık beyanname hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilmek suretiyle uygulanır. Ancak beyannameye diğer gelir unsurlarının da dahil edilmesi durumunda asgari geçim indirimi, yıllık beyanname beyan edilen ücret gelirlerine isabet eden vergilerden mahsup edilecektir. Asgari geçim indiriminden yararlanmak isteyen ücretli; 265 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin ekinde yer alan "Aile Durumu Bildirimi"ni doldurarak yıllık beyannameye ekleyecektir.

Birden fazla işverenden ücret geliri elde eden ücretlilerde asgari geçim indirimi işçinin en çok gelir elde ettiği işveren tarafından, eğer en çok gelir elde ettiği işveren belli değilse işçinin belirlediği işveren tarafından uygulanır. Bununla birlikte birden fazla işverenden ücret geliri elde eden ücretlilerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1-b hükmü uyarınca tevkifata tabi ücret gelirlerinin yıllık beyannameye dahil edilmesi halinde, beyan edilen gelir üzerinden hesaplanan vergiden, yıl içinde kendisine ödenen ücret üzerinden kesilen gelir vergisinin asgari geçim indirimi mahsup edilmeden önceki tutarı mahsup edilecektir. Bu şekilde kaynaktan vergileme sırasında ücretliye ödenmiş olan asgari geçim indirimi tutarlarının, yıllık beyanname üzerinden yapılan vergileme sonucunda ücretlide kalması sağlanacaktır.

2.4- Asgari Geçim İndiriminin Yanlış veya Haksız Yere Hesaplanması Sonucunda Uygulanacak Cezai Müeyyideler

Asgari geçim indiriminin ücretli veya işveren tarafından haksız veya yanlış hesaplanması vergi ziyai hükmündedir. Vergi ziyai mefhumu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunun³ 341. maddesinde hüküm altına alınmıştır. Maddede yer aldığı üzere vergi ziyai; “mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesini veya eksik tahakkuk ettirilmesini ifade eder.”

Yani ücretli tarafından asgari geçim indiriminin hesaplanmasına esas teşkil eden şahsi, medeni haller veya aile durumu hakkında verilen beyanlar veya sair suretlerle verginin noksan tahakkuk ettirilmesine veya haksız yere geri verilmesine sebebiyet vermek vergi ziyai hükmündedir. Verginin sonradan tahakkuk ettirilmesi veya tamamlanması veya haksız iadenin geri verilmesi madde hükmünden de anlaşılacağı gibi vergi ziyai sayılacağından ceza uygulanmasına engel teşkil etmez.

Öte yandan işverenler tarafından ücretlinin ücret gelirinden kesilen gelir vergisinden mahsup edilen asgari geçim indirim tutarının ilgili ay ücretiyle birlikte nakden ödenmemesi durumunda mahsup edilen asgari geçim indirimi, işverenler tarafından yapılan haksız bir mahsup niteliği taşır ve verginin bu tutar kadar olan kısmı muhatasar beyannameyle eksik beyan edilmiş sayılarak işverenler hakkında cezalı tarhiyat yapılır.

2.5- Asgari Geçim İndirimi ile Teşvik Amaçlı Diğer İndirim ve İstisnaların Birlikte Uygulanması

Asgari geçim indiriminin teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalarla birlikte uygulanması 5766 sayılı Kanunla⁴ Gelir Vergisi Kanunu’na eklenen geçici 73. madde ile düzenlenmiştir. Geçici 73 üncü maddede; “29/1/2004 tarihli ve 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun⁵ 3 üncü maddesi kapsamında gelir vergisi stopajı teşviki uygulanan ücretlerin vergilendirilmesinde, öncelikle Gelir Vergisi Kanunun 32 nci maddesinde yer alan asgari geçim indiriminin dikkate alınacağı belirtilmektedir. 5084 sayılı Kanunun 3. maddesinde ise işverenler için uygulanan gelir vergisi stopajı teşvikinin 31.12.2009 tarihine kadar uygulanacağı belirtilmiştir. Ancak 5951 sayılı Kanun⁶ ile 01.01.2010 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yapılan değişiklikle gelir vergisi stopaj teşviki uygulaması 31.12.2012 tarihine kadar uzatılmıştır.

Öte yandan 5904 sayılı Kanunun⁷ 2. maddesiyle Gelir Vergisi Kanunun 32. maddesinin 4. fıkrasından sonra gelmek üzere “Ücretlerin vergilendirilmesinde asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra, varsa teşvik amaçlı diğer indirim ve istisnalar dikkate alınır.” hükmü eklenmiş olup bu hüküm 01.01.2009 tarihinden geçerli olmak üzere yayım tarihinden yürürlüğe girmiştir.

3- HESAPLANMASI ve MUHASEBE KAYDI**3.1- Asgari Geçim İndiriminin Hesaplanması****Örnek 1:**

Çalışmayan ve herhangi bir geliri bulunmayan eşi ve dört çocuğu bulunan bir asgari ücretlinin

³ 10/01/1961 tarih ve 10703 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁴ 06/06/2008 tarih ve 26898(Mükerrer) sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁵ 06/02/2004 tarih ve 25365 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁶ 05/02/2010 tarih ve 27484 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

⁷ 03/07/2009 tarih ve 27277 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

2012 yılının Ocak ayında yararlanabileceği asgari geçim indirim tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2012 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı $(886,50 \times 12 =)$: 10.638 TL

Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı : % 85

- Mükellefin kendisi için % 50

- Mükellefin eşi için % 10

- Mükellefin çocukları için % 25

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar $(10.638 \times \% 85 =)$: 9.042,3 TL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı $(9042,3 \times \% 15 =)$: 1.356,3 TL

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan $(1356,3/12 =)$ 113,03 TL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2012 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti : 886,50 TL

- 2012 yılı Ocak Ayı Gelir Vergisi Matrahı $(886,50 \times 0,85)^8$: 753,53 TL

- 2012 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi : 113,03 TL

- 2012 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi Tutarı : 113,03 TL

- 2012 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi : 0,00 TL'dir

Buna göre ücretli için hesaplanan asgari geçim indirim tutarı(113,03) ücrete ilave edilerek ücretliye ödenecektir. Yani ücretliye Ocak ayında toplam $(640,50 + 113,03 =)$ 753,53 TL ödeme yapılacaktır. Öte yandan ücretli için hesaplanan asgari geçim indirim tutarının tamamı o aya ilişkin Gelir Vergisinden mahsup edilmiş geriye ise ödenecek gelir vergisi kalmamıştır. Ancak mahsup edilecek asgari geçim indirimi tutarı hesaplanan gelir vergisinden fazla olsaydı daha öncede belirtildiği gibi asgari geçim indiriminin sadece gelir vergisi kadar olan kısmı mahsup edilebilecek ve bu tutar ücretliye ödenebilecekti.

Örnek 2:

Üç çocuğu için nafaka vermekte olan ve 01.01.2012 tarihinden itibaren 695 TL net ücret sözleşmesi ile bir şirkette çalışmaya başlayan ücretlinin 2012 yılının Ocak ayında yararlanabileceği asgari geçim indirimi tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2012 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı $(886,50 \times 12 =)$: 10.638 TL

Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı : % 70

- Mükellefin kendisi için % 50

- Mükellefin çocukları için % 20

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar $(10.638 \times \% 70 =)$: 7.446,60 TL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı $(7.446,60 \times \% 15 =)$: 1.116,99 TL

Hesaplanan yıllık tutarın 1/12'si olan $(1.116,99/12 =)$ 93,08 TL, aylık olarak hesaplanan gelir vergisi tevkifatı tutarından mahsup edilecektir.

Bu ücretlinin Ocak ayı için, asgari geçim indirimi mahsup işlemi aşağıdaki şekilde gerçekleştirilecektir.

- 2012 yılı Ocak Ayı Net Ücreti : 695,00 TL

- 2012 yılı Ocak Ayı Brüt Ücreti : 970,00 TL

- 2012 yılı Ocak Ayı Tevkifat Matrahı $(970,00 \times 0,85)$: 824,50 TL

⁸ Gelir vergisi matrahı, brüt ücretten ssk primi işçi hissesi(%14) ve işsizlik sigortası primi işçi hissesi(%1)'nin çıkarılmasıyla bulunmaktadır. Bu hisselerin toplamı %15 yaptığı için örnekte brüt ücretin %85'i alınarak doğrudan gelir vergisi matrahı bulunmuştur.

- 2012 yılı Ocak Ayı Ücretinden Hesaplanan Gelir Vergisi : 123,67 TL
- 2012 yılı Ocak Ayı Mahsup Edilecek A.G.İ. Tutarı : 93,08 TL
- 2012 yılı Ocak Ayı Ödenecek Gelir Vergisi (123,67-59,06=) : 30.59 TL'dir

Buna göre, işveren Ocak ayından itibaren mahsup edilen asgari geçim indirimi tutarı kadar yani 93,08 TL ücretliye daha fazla ödeme yapacaktır. Diğer bir ifadeyle ücretlinin eline geçen net tutar 695,00 TL iken (695,00+93,08=) 788,08 TL olmaktadır.

Örnek 3:

Yabancı bir ülke konsolosluğunda çalışan ve ücret istisnasından yararlanmayan Türk uyruklu bir hizmet erbabı 2012 yılında 50.000 TL ücret geliri elde etmiştir. Hizmet erbabının eşi çalışmamakta ve bir çocuğu bulunmaktadır. Bu durumda 2013 yılında verilecek yıllık beyanname asgari geçim indirimi aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

2012 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı (886,50x12=) : 10.638 TL

Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı : % 67,5

- Mükellefin kendisi için % 50

- Mükellefin eşi için % 10

- Mükellefin çocukları için % 7,5

Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar (10.638x%67,5 =) : 7.180,65 TL

Asgari Geçim İndiriminin Yıllık Tutarı (7.180,65x% 15=) : 1.077,10 TL

Asgari geçim indirimi tutarı olan 1.077,10 TL verilecek olan yıllık beyanname hesaplanan vergi toplamından ücret gelirine isabet eden vergi tutarından mahsup edilecektir. Böylece yıllık beyanname ile bildirilen ücret gelirine isabet eden vergiden, asgari geçim indirimi tutarı mahsup edilerek indirim tutarı ücretliye yansıtılacaktır. Ancak, ücret gelirine isabet eden vergi tutarının, asgari geçim indirimi tutarından az olması halinde sadece ücret gelirine isabet eden vergi kadar kısım mahsup edilecek olup, aşan kısım diğer gelirlere isabet eden vergiden mahsup edilmeyecektir.

3.2- Asgari Geçim İndiriminin Muhasebe Kaydı

Asgari ücret alan bir ücretlinin ücret bordrosunda asgari geçim indirimi şu şekilde dikkate alınacaktır⁹:

Brüt Ücret	886,5 TL
SSK Primi İşçi Hissesi (886,5x%14)	124,11 TL
İşsizlik Sigortası Primi İşçi Hiss. (886,5x%1)	8,87 TL
Gelir Vergisi Matrahı (886,5-(124,11+8,87))	753,52 TL
Gelir Vergisi (753,52x%15)	113,03 TL
Damga Vergisi (886,5x%06)	5,85 TL
Kesintiler Toplamı	251,86 TL
Net Ücret	634,64 TL
Asgari Geçim İndirimi (+)	66,49 TL
Net Ele Geçen Ücret	701,13 TL

⁹ <http://muhasebedersleri.com/pratik-bilgiler/2012-asgari-ucretler.html>, Erişim Tarihi: 03.03.2012.

Asgari ücret alan bir ücretlinin aldığı asgari geçim indiriminin muhasebe kayıtları ise şu şekilde yapılacaktır¹⁰ (Örnekte 01.01.2012-30.06.2012 tarihleri arasında geçerli olan işveren payları dikkate alınmıştır. İşveren payları: SSK İşveren Primi 172,87 TL İşveren İşsizlik Primi 17,73 TL).

Ücret Bordrosu Tahakkuk Kaydı

17.02.2010		
770.01 Genel Yönetim Gid. Hesabı	1077,10	
770.01.001 Brüt Ücret		886,50
770.01.002 SGK İşveren Payı		172,87
770.01.003 SGK İşveren İşsizlik Payı		17,73
136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabı	66,49	
136.01 Asgari Geçim İndirimi		
360.01 Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı	118,88	
360.01.001 İşçi G.V.		113,03
360.01. Damga Vergisi		5,85
361 Ödenecek Sosyal Güvenlik Kesintisi	323,58	
361.01 SGK İşçi Payı		124,11
361.02 SGK İşçi İşsizlik Payı		8,87
361.03 SGK İşveren Payı		172,87
361.04 SGK İşveren İşsizlik Payı		17,73
335 Personele Borçlar	701,13	
/		

Asgari Geçim İndiriminin Ücretliye Ödenmesinin Muhasebe Kaydı

25.02.2010		
335 Personele Borçlar	701,13	
100 Kasa		701,13
/		

Asgari Geçim İndiriminin Ödenecek Gelir Vergisinden Mahsubunun Muhasebe Kaydı

26.02.2010		
360.01 Ödenecek Vergi ve Fonlar Hesabı	118,88	
360.01.001 İşçi G.V.		113,03
360.01. Damga Vergisi		5,85
136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabı		66,49
100 Kasa		52,39
/		

¹⁰ ATEŞ Koray, "500 Konuda Vergi ve Muhasebe Uygulamaları Rehberi", Maliye ve Hukuk Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010, ss 441-444.

4- ÖZELLİKLİ DURUMLAR**1. Sporcu ücretlerine asgari geçim indirimi uygulanabilir mi?**

Asgari geçim indirimi yukarıda da bahsedildiği gibi sadece gerçek ücretlere uygulanabilmektedir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 61. maddesinin 6. bendinde sporculara transfer ücreti veya sair adlarla yapılan ödemelerin ve sağlanan menfaatlerin ücret sayılacağı ifade edilmiştir. Kanun'un "Diğer ücretler" başlıklı 64. maddesinde ise sporcuların ücretleri diğer ücretler arasında sayılmamıştır. Yani sporcuların aldıkları ücretler gerçek usule tabidir. Bu nedenle sporcu ücretlerine asgari geçim indirimi uygulanmasının herhangi bir sakıncası yoktur.

2. Ücret gelirin kısıt döneminde elde edilmesi halinde asgari geçim indirimi uygulaması nasıl olacaktır?

Ücretliler yıl içerisinde yeni işe girmeleri veya işyeri değiştirmeleri durumunda çalışmaya başladıkları aydan itibaren asgari geçim indiriminden yararlanabileceklerdir. Gelirin kısmı döneme ait olması halinde ise örneğin ay ortasında işe girme veya işyeri değiştirilmesi durumunda 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca ay kesirleri tam ay sayılmak suretiyle bu süreye isabet eden indirim tutarları esas alınır.

3. Kapıcılar asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanabilir mi?

Asgari geçim indiriminden gerçek usule göre vergilendirilen ücretliler yararlanabilmektedir. Ancak kapıcılar 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 23. Maddesinin 6. bendine göre gelir vergisinden müstesnadır. Maddede "Hizmetçilerin ücretleri (Hizmetçiler özel fertler tarafından evlerde, bahçelerde, apartmanlarda ve ticaret mahalli olmayan sair yerlerde orta hizmetçiliği, sütünelik, dadılık, bahçıvanlık, kapıcılık gibi özel hizmetlerde çalıştırılanlardır.)"nin gelir vergisinden istisna olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm uyarınca kapıcılar asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanamayacaktır.

4. Birden fazla işverenden ücret alınması durumunda asgari geçim indirimi hangi işveren tarafından uygulanır?

Birden fazla işverenden ücret alınması halinde asgari geçim indirimi 265 Seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin 10.1. bölümü uyarınca en yüksek ücretin elde edildiği işveren tarafından uygulanacaktır. En yüksek ücretin hangi işverenden alınacağına belli olmaması halinde, indirimden yararlanacağı işvereni ücretli kendisi belirleyecektir.

5. Çalışan, ücretsiz izin alması durumunda asgari geçim indiriminden yararlanabilir mi?

Asgari geçim indiriminden yararlanan ücretlinin herhangi bir nedenden dolayı ücretsiz izin alması durumunda izin süresi boyunca ücret geliri elde etmediği için asgari geçim indirimi uygulamasından yararlanması söz konusu değildir. Ancak ücretsiz izin alan çalışan, eşinin gerçek usule tabi ücretli olması durumunda ücretsiz izin süresi boyunca %10 oranında eşinin beyanına dahil edilebilecektir. Sosyal güvenlik açısından ücretsiz izin alan eşi tabi olan çocuklar da ücretsiz izin süresi boyunca gerçek usulde çalışan diğer eşin beyanına dahil edilerek asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınabilecektir.¹¹

¹¹ TÜRKAY İmdat, "Soru ve Cevaplarla Asgari Geçim İndirimi Uygulaması III", E-Yaklaşım Dergisi, Sayı:224, Ağustos, 2011.

6. Sakatlık indiriminden yararlanan ücretliler asgari geçim indiriminden yararlanabilir mi?

Ücretlinin sakatlık indiriminden yararlanması asgari geçim uygulamasından yararlanmasına engel teşkil etmemektedir. Çünkü 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 32. maddesi uyarınca ücretlinin gerçek usulde vergilendirilmesi asgari geçim indiriminden yararlanılması için yeterlidir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunun 104. maddesinde Yıllık Gelir Vergisinin, vergiye tabi gelirlerin yıllık toplamından sakatlık indirimi düşüldükten sonra 103. maddedeki nispetler uygulanmak suretiyle hesaplanacağı belirtilmiştir. Yani sakatlık indirimi hesaplanıp gelir vergisi matrahından düşüldükten sonra gelir vergisi hesaplanacaktır. Asgari geçim indirimi tutarları da hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Ancak sakatlık indirimi mahsubu sonrası gelir vergisi matrahı kalmaması durumunda asgari geçim indirimi uygulanamayacaktır.

Örnek:

Bekâr ve üçüncü derece sakatlık indiriminden(GVK 280 seri No'lu Genel Tebliğ ile 180 TL) faydalanmakta olan asgari ücret alan bir ücretlinin 2012 Ocak ayına ilişkin asgari indirim tutarı şu şekilde hesaplanacaktır.

2012 yılında Asgari Ücretin Yıllık Brüt Tutarı	(886,50x12=)	10.683 TL
Mükellefin Asgari Geçim İndirimi Oranı		%50
Mükellefin kendisi için %50		
Asgari Geçim İndirimine Esas Tutar	(10.683x0,50)	5.319 TL
Asgari Geçim İndirimi Yıllık Tutar	(5.319x0,15)	797,85 TL
Asgari Geçim İndirimi Aylık Tutar	(797,85/12)	66,49 TL
Brüt Ücret		886,50 TL
Net Ücret	(886,50x0,85=)	753,53 TL
Sakatlık İndirimi Tutarı		180 TL
Sakatlık İndirim Sonrası Kalan Tutar (GV Matrahı)		573,53 TL
Hesaplanan GV	(573,53x0,15)	86,02 TL
Mahsup Edilecek Asgari Geçim İndirimi		66,49 TL
Ödenecek Gelir Vergisi		19,53 TL

7. Aile bildirimi ne zamana kadar yapılmalı, süresinde bildirim yapılmadığı takdirde ne gibi bir uygulama olacağı, süresinden sonra bildirimde bulunulup bulunulamayacağı ile bu durumda asgari geçim indiriminden hangi tarihten itibaren yararlanılmaya başlanılır?

Ücretlilerin, asgari geçim indiriminden yararlanmaya başlamadan önce medeni durumları, çocuk sayıları ile eşinin iş ve gelir durumları hakkında "Aile Durumu Bildirimi" ile işverenlerine bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Aile durumu bildiriminde bulunmayanlar asgari geçim indiriminden yararlanmaya başlayamazlar. Süresinden sonra aile bildiriminde bulunanlar ise, bildirimde bulundukları tarihten itibaren yararlanabileceklerdir. Öte yandan; durumlarında herhangi bir değişiklik olan ücretliler de (evlenme, boşanma, ölüm, doğum vb.) bu değişiklikleri işverene bir ay içerisinde bildireceklerdir. Asgari geçim indirimi oranını etkileyen değişiklikler, söz konusu değişikliğin işverene bildirildiği tarih itibarıyla uygulanacaktır.¹²

¹² İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, "Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Sıkça Sorulan Sorular" www.ivdb.gov.tr/guncel/ASGARI%20GECIM%20INDIRIMI.pdf, Erişim Tarihi: 05.03.2012.

8. Eşin emekli olması halinde ve çocukların sosyal güvencelerinin eşin üzerinde kayıtlı olması halinde, çalışan diğer eş çocukları için asgari geçim indiriminden faydalanabilir mi?

265 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 6. bölümünde asgari geçim indirimi uygulamasında “sadece ücret geliri elde eden eş çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilmeyecektir. Bunlar dışındakiler ise çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş kapsamında değerlendirilecek olup, münhasıran emekli maaşı alanlar da çalışmayan ve herhangi bir geliri olmayan eş olarak kabul edilecektir.” açıklamalarına yer verilmiştir. Dolayısıyla ücretli çalışan eş çocukları için asgari geçim indiriminden faydalanabilecektir.

5- SONUÇ

Bu çalışmanın konusunu oluşturan asgari geçim indirimi uygulaması 01.01.2008 tarihinden sonra elde edilen gelirlere uygulamak üzere 04.04.2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İndirimin sadece gerçek usule tabi ücret gelirlerine uygulanması öngörülmüştür. Asgari geçim indiriminin hesaplanmasında ücret geliri elde eden kişinin medeni ve ailevi durumu esas kriter olarak belirlenmiştir. Ücretlinin eşiyle arasında yasal bir evlilik bağı, çocuklara da bakma yükümlülüğü aranmıştır.

Asgari geçim indiriminin hesaplanmasında ücretlinin elde ettiği gelir dikkate alınmamaktadır. Aynı medeni ve ailevi şartlara sahip olan ücretliler için aynı tutarlar hesaplanmaktadır. Bu da ücretlinin geliri azaldıkça asgari geçim indiriminin ödeyeceği vergide daha fazla bir etki oluşturarak ücretliler arasında vergi yükünün daha adaletli ve dengeli dağılımına katkı sağlamaktadır.

Asgari geçim indirimi uygulamasında dikkate alınması gereken en önemli husus indirim tutarının vergiden fazla olması durumunda mahsup edilecek indirim tutarının en fazla gelir vergisi kadar olabileceğidir. Asgari geçim indirimi uygulaması işverene ve ücretliye bazı sorumluluklar getirmektedir. Ücretli medeni ve ailevi durumuna ilişkin verdiği bilgilerin doğruluğundan sorumludur. İşveren ise hesapladığı asgari geçim indirim tutarını ücretliye ilgili olduğu ay ücretiyle birlikte ödemek zorundadır. İşverenin muhtasar beyannamede asgari geçim indirimini gelir vergisinden mahsup edebilmesinin temel şartı budur. Aksi halde yapılan mahsup haksız mahsup niteliği taşıyacak ve gelir vergisi bu tutar kadar eksik beyan edilmiş sayılarak işveren hakkında cezalı tarhiyat yapılacaktır.

KAYNAKÇA

- ATEŞ Koray , “500 Konuda Vergi ve Muhasebe Uygulamaları Rehberi”, Maliye ve Hukuk Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2010.
- <http://muhasebedersleri.com/pratik-bilgiler/2012-asgari-ucretler.html>, Erişim Tarihi: 03.03.2012
- İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı, “Asgari Geçim İndirimi Uygulamasında Sıkça Sorulan Sorular” www.ivdb.gov.tr/guncel/ASGARI%20GECIM%20INDIRIMI.pdf, Erişim Tarihi: 05.03.2012.
- TÜRKAY İmdat , “Soru ve Cevaplarla Asgari Geçim İndirimi Uygulaması III”, E-Yaklaşım Dergisi, Sayı:224, Ağustos, 2011.